

Latvijas ekonomiskās attīstības
resursi: cilvēkkapitāls, sociālais
kapitāls, intelektuālais kapitāls,
kultūras kapitāls un radošais
kapitāls.

Aigars Plotkāns no Zosēniem

Vai cilvēkkapitāls ir kapitāls?

Nemateriālā kapitāla īpatsvars kopkapitālā pēdējos gados ir sasniedzis pat 75% līmeni. Nemateriālais kapitāls pastāv gan cilvēkkapitāla, gan intelektuālā kapitāla formās. Cilvēkkapitāls ir būtiskākais uzņēmējdarbības faktors. Tā attīstībai ir nepieciešama plānošana, efektīva vadība un ilgtspējība. Investīcijas cilvēkkapitālā parasti ir ar augstu atdevi un veido multiplikatora efektu tautsaimniecībā.

Intelektuālais kapitāls

Uzņēmējdarbībā intelektuālā kapitālā jēdziens, savukārt ir plašāks un ar to saprot cilvēkkapitālu (zināšanas un prasmes), strukturālo kapitālu (biznesa procesi, datoru sistēmas, organizācijas infrastruktūra) un klientu kapitālu (vērtība, ko dod biznesa attiecības ar klientiem un partneriem) J. A. Eklofs uzskata, ka nemateriālie aktīvi ir uzņēmuma intelektuālais kapitāls.

Cilvēkkapitāls

J. Korčagins cilvēkkapitālu vispārīgā līmenī definē kā “intelektu, veselību, zināšanas, kvalitatīvu un ražīgu darbu, dzīves kvalitāti”. J. Korčagina definīcijā izmantotā “dzīves kvalitātes” komponente sasaista cilvēkkapitālu ar sociālo kapitālu.

Sociālais kapitāls

Sociālais kapitāls nozīmē nostiprinātas, ar uzticību caurstrāvētas attiecības jeb saites sabiedrībā, ko var definēt kā sociālās attiecības sabiedrībā un kas rodas no izveidotas un pastāvošas sadarbības, no sociālās savstarpējās mijiedarbības un ekonomiskajām attiecībām; tas veicina ilgtermiņa attiecības un uzticību. Sociālā kapitāla kontekstā svarīgi ir izdalīt divus svarīgus tā darbības vektorus: sociālais kapitāls kā ražošanas nemateriālais resurss un sociālais kapitāls kā sociālo attiecību fenomēns.

Kultūras kapitāls

Kultūras kapitālu varam iedalīt materiālajā un nemateriālajā. Kultūras kapitāls ir analizējams tikai saistībā ar cilvēkkapitālu. Roberts Kīlis uzskata, ka “kultūras kapitāla vērtība ir gan kulturāla, gan ekonomiska un ir tieši saistīta ar tā novērtēšanas un izmantošanas intensitāti.

Radošums

Radošums Latvijas Valsts Kultūrpolitikas vadlīnijās 2006.–2015. gadam ir definēts kā “iedzimta un izkopta indivīda īpašība jeb spēja radīt jaunas, oriģinālas nozīmes un tēlus, īpaša domāšanas un ieražu kombinācija, turklāt tā attiecināma ne tikai uz jaunu mākslas priekšmetu vai stilu radīšanu, bet arī uz intelektuālo darbību jebkurā iespējamā jomā”. Radošuma rezultāts ir idejas, produkti vai risinājumi, ko novērtē kā oriģinālus vai jauninājumus (inovācijas).

Kapitāls

Kapitāla nemateriālo formu īpatsvaram ir tendence pieaugt.

Nemateriālo kapitālu veido cilvēkkapitāls, intelektuālais kapitāls, sociālais kapitāls, kultūras kapitāls un radošais kapitāls.

Investīcijas nemateriālajā kapitālā ir ar dažādu atdeves līmeni un tām var būt arī negatīvs rezultāts.

Nemateriālais kapitāls ir potenciāls, kura atdeve ir atkarīga no tā izmantošanas apjoma, intensitātes, pielietošanas sfēras un izmantošanas vides.

Nemateriālais kapitāls var būt arī negatīvs lielums.

Radošums

Amerikāņu pilsētu problēmu pētnieks un publicists Ričards Florida, pētot vienas pilsētas priekšrocības attiecībā pret pārējām, lieto terminu/koncepciju "radošā šķira" (creativeclass). Radošā šķira, kuru pārstāv tehnoloģiju, zinātnes, izklaides, reklāmas un mākslas nozaru pārstāvji kopā ar uzņēmējiem, juristiem un finansistiem, pēc R. Floridas domām ir tā, kas līdz ar jaunu un radošu ideju klātbūtni, nodrošina tehnoloģiju attīstību un piesaista kādam konkrētam reģionam biznesu, nodrošinot tā izaugsmi un attīstību. Radošā šķira ir tā cilvēkkapitāla daļa, kurai ir līdera loma radošas ekonomikas attīstībā.

Raksturojošie rādītāji	Uz zināšanām balstīta ekonomika	Radošā ekonomika	Labizjūtu ekonomika
Ekonomiskais akcents	Zināšanu izmantošana ekonomikas attīstībā	Jaunrades (inovāciju) vadošā loma ekonomikā	Ekonomisko indikatoru un mērķu maiņa orientējoties uz cilvēku
Realizācijas veids	Plānveidīga zināšanu apguve un pārnese uz uzņēmējdarbību	Jaunu ideju un produktu realizācijas atbalsts	Sociāli ekonomisko mērījumu veikšana, lai noteiktu ekonomikas attīstību raksturojošos kritērijus
Salīdzinošās izmaksas	Augstas	Vidējas	zemas
Realizācijas laiks	7gadi un vairāk	3-5 gadi	2 gadi
Rezultāti	Globāli konkurējoša ekonomika ar augstas pievienotās vērtības produktiem	Konkurējoša ekonomika ar eksporta potenciālu	Ilgspējīga, pārstrukturizēta ekonomika ar zemāku konkurētspēju, bet racionālāku patēriņu

Vai Latvijā ir iespējama pozitīva kapitāla atdeve?

Izglītība ir investīcijas bez atdeves.

Sociālais kapitāls ir Latvijas mīnuss.

Radošā kapitāla Latvijā nav.

Kultūrkapitāls ir pašapmierinājuma avots.

Intelekti ir garīgās sfēras fantoms.

Ko mums vajadzētu gribēt?

Kapitālisms bez grima.

Paldies par piecīešanu.

Aigars Plotkāns, Zosēnietis un
ekonomists diletants